

III. SPRAWOZDANIA I INFORMACJE

50-LECIE AKADEMII EKONOMICZNEJ W POZNANIU

W lipcu 1926 r. powstała w Poznaniu z inicjatywy tutejszej Izby Przemysłowo-Handlowej nowa wyższa uczelnia — Wyższa Szkoła Handlowa. Przez dziesięciolecie ulegała ona poważnym przemianom strukturalnym i stałemu rozwojowi, co znajdowało swój formalny wyraz w zmianach jej nazwy: najpierw na Akademię Handlową, potem na Wyższą Szkołę Ekonomiczną, wreszcie na Akademię Ekonomiczną. Ta ostatnia, chociaż daleko odeszła od swego pierwowzoru, jest jej kontynuatorką. Dała temu wyraz obchodząc w 1976 r. 50 rocznicę swego powstania.

Przygotowania do uroczystości jubileuszowych rozpoczęto na długo przed ich terminem. Jak przystało instytucji akademickiej walne miejsce w tych przygotowaniach poświęcono na podsumowanie dorobku naukowo-badawczego i dydaktyczno-wychowawczego uczelni oraz na jego prezentację wobec krajowej i zagranicznej społeczności akademickiej. Temu celowi służył szereg artykułów w czasopismach fachowych napisanych przez pracowników Akademii oraz 5 sesji i konferencji naukowych, na których dyskutowano wyniki najnowszych prac badawczych uczelni. Wśród tych ostatnich na szczególną wzmiankę zasługuje kolokwium polsko-francuskie z maja 1976 r. na temat ilościowych metod w badaniach ekonomicznych. Sesje naukowe podsumowując dotychczasowy bogaty dorobek stanowiły równocześnie istotny element intensyfikacji bieżących prac badawczych. Szczególnie duży do nich wkład młodej kadry naukowej Akademii stanowi bardzo pomyślny omen na przyszłość.

W ramach przygotowań do jubileuszu opracowana została pod red. prof. dr Z. Zakrzewskiego i wydana przez PWN specjalna publikacja wszechstronnie analizująca rozwój uczelni w ciągu półwiecza, w której zebrano także nazwiska wszystkich jej absolwentów oraz byłych i aktualnych pracowników. Sporo pracy zostało również włożone w odnowienie wnętrza i elewacji gmachu głównego, do którego uczelnia przeniosła się w 1932 r. oraz budynków sąsiednich przejętych przez Akademię w ostatnim okresie przyspieszonego rozwoju.

Centralne uroczystości jubileuszowe zostały wyznaczone na piątek i sobotę 1 i 2 X 1976 r. Zostały one połączone z dwoma wydarzeniami jakże ważnymi w życiu każdej społeczności akademickiej: ze zjazdem absolwentów uczelni oraz z inauguracją 51 roku akademickiego. Przez takie połączenie zapewniony został w uroczystościach udział osób, które są chlubą każdej instytucji akademickiej: jej byłych wychowanków oraz tych, którzy są jej przyszłością — jej obecnych studentów. W ten sposób nadano samym uroczystościom ton podkreślający więź dokonaną w przeszłości z zamierzeniami i nadziejami na przyszłość. Ton ten przewijał się też wyraźnie w poszczególnych imprezach, jakie miały miejsce w dniach jubileuszowych.

Połączenie uroczystości 50-lecia ze zjazdem absolwentów i rozpoczęciem roku akademickiego 1976/77 postawiło Komitet Organizacyjny, któremu przewodniczył rektor prof. dr hab. R. Domański, przed bardzo trudnym zadaniem: zrealizowania w ciągu dwóch dni 16 imprez o różnym charakterze. Imprezami tymi należało objąć wszystkie grupy uczestników uroczystości: ponad 200 gości krajowych i około 90 zagranicznych oraz prawie 2 tysiące absolwentów, którzy zjechali do Poznania

ze wszystkich stron kraju, a także z zagranicy. Niezależnie od tego należało zapewnić właściwy udział w uroczystościach aktualnym i byłym pracownikom uczelni oraz maksymalnej liczbie jej obecnych studentów, w tym zwłaszcza studentom po raz pierwszy wkraczającym w mury wyższej uczelni.

Ogrom zadań organizacyjnych związanych z uroczystościami jubileuszowymi wymagał zaangażowania znacznej części pracowników uczelni. Szczególnie godny podkreślenia jest poważny wkład młodszych pracowników naukowo-dydaktycznych, spośród których wydzielono osobne grupy dla przygotowania poszczególnych imprez programu. Realizacja tego programu byłaby znacznie trudniejsza, gdyby nie wydatna pomoc władz lokalnych oraz sporej liczby instytucji i przedsiębiorstw Poznania i regionu oraz licznej grupy absolwentów. Pomoc ta była koordynowana przez Społeczną Radę Szkoły pod kierunkiem jej przewodniczącego, wiceprezydenta miasta Poznania mgra A. Wituskiego.

Śród obszernego programu imprez jubileuszowych niewątpliwie najważniejsza była uroczysta inauguracja nowego 51 roku akademickiego 1976/77 w gmachu Opery Poznańskiej. Integralną częścią inauguracji było poprzedzające ją bezpośrednio wmurowanie aktu erekcyjnego nowego gmachu dydaktycznego i bibliotecznego Akademii u zbiegu ulic Kościuszki i Powstańców Wielkopolskich. Na miejsce budowy udali się Senat Akademii i uczestnicy inauguracji w pochodzie, w którym wyróżniały się różnokolorowymi togami grupy gości zagranicznych i rektorów uczelni ekonomicznych i uniwersytetów z całego kraju. Akt erekcyjny oprócz JM Rektora podpisały i uczestniczyły w jego wmurowaniu osoby, które walnie wspierały władze uczelni w ich staraniach o rozpoczęcie budowy: absolwent uczelni i przewodniczący komitetu honorowego uroczystości, sekretarz KC PZPR tow. J. Pińkowski, I sekretarz KW PZPR w Poznaniu tow. J. Zasada, wiceminister szkolnictwa wyższego, nauki i techniki prof. dr hab. Z. Górski, wojewoda poznański dr S. Cozaś i prezydent miasta Poznania mgr W. Śleboda. Dla uczelni, która znajduje się obecnie w szczególnie trudnych warunkach lokalowych, uniemożliwiających jej dalszy intensywny rozwój, rozpoczęcie budowy nowych pomieszczeń stanowi szczególnie pomyślny prognostyk u progu drugiego 50-lecia jej istnienia.

W programie inauguracji tradycyjnie centralne miejsce przypada przemówieniu rektora Uczelni, w którym dokonuje on podsumowania osiągnięć poprzedniego roku akademickiego i wytycza kierunki pracy na następny. Tym razem przemówienie to miało szczególny charakter: zawierało syntetyczny bilans całego 50-lecia. W świetle tak długiej perspektywy czasowej w sposób wyraźny ujawniła się stała dążność do podnoszenia rangi uczelni i do coraz lepszego służenia całemu krajowi i swemu regionowi. Wystąpiło to ze szczególnym natężeniem po II wojnie światowej od momentu upaństwowienia uczelni w 1950 r. Szczególnie podniosłym momentem inauguracji było udekorowanie przez sekretarza KC PZPR tow. J. Pińskiego w towarzystwie wiceministra prof. Z. Górskiego sztandaru uczelni orderem Sztandaru Pracy II klasy nadanego Akademii Ekonomicznej uchwałą Rady Państwa z 21 VII 1976 r. Przyznanie tak wysokiego odznaczenia to dowód wysokiego uznania centralnych władz partyjnych i państwowych dla osiągnięć naukowych i dydaktyczno-wychowawczych uczelni oraz wkładu w gospodarczy rozwój PRL, co podkreśliły w swych przemówieniach wyżej wymienione osobistości. Szczególnie zasłużonym pracownikom uczelni zostały równocześnie wręczone wysokie odznaczenia państwowe. W końcowej części inauguracji odbyła się tradycyjna immatrykulacja grupy studentów pierwszego roku studiów połączona ze wzruszającą ceremonią odnowienia ślubowania studenckiego i symbolicznego wręczenia indeksów przedstawicielom pierwszego rocznika studentów, którzy przed pięćdziesięciu laty wstępowali w mury uczelni.

W tym samym dniu w godzinach popołudniowych odbyło się specjalne posiedzenie Senatu, na którym na ręce rektora AE składali życzenia jubileuszowe i oko-

licznościowe adresy i symboliczne upominki rektorzy i przedstawiciele kierownictw licznych krajowych środowisk akademickich z Uniwersytetem Jagiellońskim na czele, oraz uczelni i placówek badawczych z zagranicy, z którymi Akademia Ekonomiczna utrzymuje żywe kontakty. Wystąpili na tym spotkaniu również konsulowie Związku Radzieckiego i Stanów Zjednoczonych, przedstawiciele władz terenowych oraz praktyki gospodarczej współpracujący owocnie z uczelnią, a także reprezentanci dawnych i aktualnych studentów. Szczególnie znamiennym było wystąpienie przedstawiciela Politechniki Szczecińskiej, której Wydział Inżynieryjno-Ekonomiczny Transportu powstał z inicjatywy ówczesnej Akademii Handlowej w Poznaniu jako jej oddział jeszcze w 1946 r., stanowiąc pierwszą polską placówkę w wyzwolonym Szczecinie. Akademia przyczyniła się także wydatnie do powstania i rozwoju Wyższej Szkoły Oficerskiej Służb Kwatermistrzowskich, co podkreślił w swym wystąpieniu zastępca komendanta uczelni. W tym miejscu godzi się wspomnieć o tym, że niejednokrotnie absolwenci i byli pracownicy Akademii piastują obecnie stanowiska prorektorów, dziekanów i dyrektorów instytutów w wielu uczelniach wyższych w kraju, przyczyniając się do ich dalszego rozwoju.

Długa była lista mówców reprezentujących zagraniczne ośrodki akademickie. Na jej podstawie można sobie wyrobić ogólny pogląd na międzynarodowe powiązania badawcze uczelni i jej niepoślednią pozycję w międzynarodowym życiu naukowym. Szczególnie interesujące były wystąpienia rektorów lub przedstawicieli tych placówek akademickich, z którymi Akademia współpracuje od dłuższego czasu na podstawie umowy: Instytutu Inżynieryjno-Ekonomicznego w Charkowie, Wyższych Szkół Ekonomicznych w Pradze i Bratysławie, Uniwersytetu im. Marcina Lutra w Halle-Wittenberg, Wyższej Szkoły Handlowej w Lipsku oraz Uniwersytetów w Dijon i Tilburgu. W wystąpieniach przedstawicieli tych placówek wysoko oceniono dotychczasowe rezultaty współpracy i wysuwano konkretne postulaty jej dalszego rozwoju. Życzenia pomyślnego rozwoju kontaktów naukowych złożyli także przedstawiciele placówek akademickich z Białoruskiej i Litewskiej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej oraz reprezentanci nauki z Węgier, Austrii, RFN, Francji, USA i Japonii, a także instytucji ONZ. Wszyscy występujący na powyższym spotkaniu otrzymali z rąk rektora Uczelni pamiątkowy medal 50-lecia uczelni oraz ozdobny talerz i wspomnianą już publikację jubileuszową.

Wśród punktów programu związanych bezpośrednio ze zjazdem absolwentów centralną imprezą było uroczyste powitanie uczestników zjazdu przez rektora oraz formalne otwarcie spotkania absolwentów na sesji w Operze Poznańskiej. Uczestnicy zjazdu byli świadkami podniosłego momentu wręczenia przez wojewodę poznańskiego sztandaru ufundowanego przez władze województwa w uznaniu zasług Akademii dla rozwoju Wielkopolski i całego kraju. Obecni na Zjeździe absolwenci stanowili część ponad 12-tysięcznej rzeszy, tych którzy ukończyli studia w ciągu 50-letniej historii uczelni. Wśród nich znajdowało się wielu piastujących kluczowe i odpowiedzialne stanowiska w życiu społeczno-gospodarczym miasta Poznania i regionu, stanowiąc żywy dowód uzasadniający wyróżnienie uczelni ufundowaniem sztandaru przez jej macierzysty region. Godzi się wszakże podkreślić, że liczni absolwenci uczelni służą swej ojczyźnie na wielu odpowiedzialnych stanowiskach również w innych regionach kraju, a także w politycznych i administracyjnych władzach centralnych i w dyplomacji polskiej za granicą.

W drugiej części uroczystości otwarcia zjazdu absolwentów rolę gospodarza przejął Komitet Organizacyjny Zjazdu, któremu przewodniczył dziekan Wydziału Handlowo-Towaroznawczego doc. dr hab. Z. Krasieński, a uczestników spotkania przywitał prezes założonego już w 1930 r. Stowarzyszenia Absolwentów dr J. Koczorowski. Następnie zebrani wysłuchali dwóch referatów: zasłużonego absolwenta J. Dośli na temat losów i karier absolwentów Uczelni oraz prof. dr Z. Zakrzewskiego, który przypomniał absolwentom sylwetki zmarłych profesorów ich almae

matris. Stosownym nawiązaniem do ostatniego referatu było bezpośrednio po spotkaniu w operze odwiedzenie cmentarzy poznańskich i złożenie na grobach zmarłych profesorów wiązanek kwiatów. Przed tablicą pamiątkową w holu głównego gmachu, władze Uczelni, jej goście i absolwenci uczcili także chwilą ciszy i kwiatami pamięć pracowników i absolwentów uczelni, którzy zginęli w okresie II wojny światowej.

Spotkanie w Operze zapoczątkowało serię imprez i spotkań absolwentów między sobą i z ich dawnymi nauczycielami. W szczególnie miłej i serdecznej atmosferze przebiegały zwłaszcza spotkania w poszczególnych instytutach i zakładach naukowych, z którymi absolwenci czuli się szczególnie związani. Przebiegały one pod hasłem „nauka-praktyka” i miały na celu zacieśnienie więzi uczelni z jej wychowankami i wymianę doświadczeń co do roli wiedzy zdobytej w jej murach w pracy zawodowej. Pracownicy uczelni natomiast informowali absolwentów o bieżących i planowanych pracach badawczych. Spotkania te przyniosły wiele cennych wniosków do dalszej pracy uczelni na polu dydaktyczno-wychowawczym i badawczym. W nawiązaniu do powyższej imprezy odbyło się w ciągu 2 dni uroczystości wiele nieoficjalnych spotkań absolwentów i pracowników naukowych, a całość zakończył bal absolwentów zorganizowany w salach restauracji „Adria”.

Na uroczystości jubileuszowe zjechało bardzo wielu uczonych z kraju i z zagranicy oraz wybitnych przedstawicieli życia gospodarczego. Grono to było uczestnikiem jeszcze jednej podniosłej uroczystości, jaką zazwyczaj instytucje naukowe czczą ważne wydarzenia w swym życiu: uroczystości wręczenia dyplomów doktorów honoris causa nadanych przez Senat Akademii trzem wybitnym uczonym. Otrzymali je: prof. dr Józef Górski, długoletni rektor uczelni i jej organizator bezpośrednio po wojnie; prof. dr Walter Isard z Uniwersytetu Filadelfijskiego, twórca nowej dyscypliny geograficzno-przestrzennej tzw. wiedzy regionalnej i założyciel międzynarodowego towarzystwa o tej samej nazwie, oraz prof. dr Leo Klaassen, prezydent znanego Holenderskiego Instytutu Ekonomicznego, wybitny badacz rozwoju gospodarczego i polityki ekonomicznej krajów rozwiniętych i rozwijających się. Dodatkową okolicznością uzasadniającą wybór uczonych zagranicznych są serdeczne więzi, jakie łączą ich z Akademią Ekonomiczną w Poznaniu i z niektórymi innymi polskimi placówkami naukowymi. Sylwetki doktorów honoris causa i ich dorobek przedstawili zebranim ich promotorzy: prof. dr hab. J. Hołowiński, prof. dr hab. Z. Czerwiński i doc. dr hab. B. Gruchman.

Doktorzy honoris causa wystąpili na samej uroczystości z krótkimi wzruszającymi przemówieniami, w których w serdecznych słowach dziękowali za spotkane ich wyróżnienie. Niezależnie od tego w drugim dniu uroczystości wystąpili oni z referatami naukowymi na spotkaniach z pracownikami Akademii i z zaproszonymi gośćmi. Pobyt zagranicznych doktorów honoris causa oraz wielu innych wybitnych uczonych z kraju i z zagranicy został także wykorzystany dla zorganizowania dyskusyjnego spotkania naukowego na temat stanu i przyszłych kierunków badań regionalnych na świecie.

Obok powyższych głównych imprez jubileuszowych odbyło się szereg innych odpowiednio powiązanych z pierwszymi. Wśród nich na szczególną wzmiankę zasługuje otwarcie przygotowanej przez Bibliotekę Główną wystawy obrazującej historię i dorobek Akademii Ekonomicznej w okresie całego 50-letnia. Wystawę otworzył honorowy gość uroczystości prof. dr S. Waschko, jeden z głównych inicjatorów uruchomienia Uczelni przed pół wiekiem. Bezpośrednio po dniach uroczystości odbyły się także liczne studenckie imprezy naukowe, kulturalne i sportowe, którymi szerokie rzesze młodzieży akademickiej, niezależnie od udziału w ogólnych uroczystościach, czciły jubileusz swej Uczelni.

JUBILEUSZ 40-LECIA PRACY NAUKOWEJ
PROF. DRA HABIL. ZDZISŁAWA KACZMARCZYKA

W roku 1976 minęło czterdzieści lat od uzyskania stopnia doktora nauk prawnych przez obecnego dyrektora Instytutu Historii Państwa i Prawa na Wydziale Prawa i Administracji UAM, prof. dra hab. Zdzisława Kaczmarczyka. W związku z tym, w dniu 2 XII 1976 r. odbyły się w Małej Auli Collegium Minus uroczystości jubileuszowe, które zaszczylił swoją obecnością rektor UAM, prof. Benon Miśkiewicz oraz prorektorzy prof. Stefan Kozarski i prof. Zbigniew Leoński. Uroczyste posiedzenie Rady Naukowej Instytutu Historii Państwa i Prawa otworzył Dziekan Wydziału Prawa i Administracji prof. Henryk Olszewski, uczeń Jubilata. Dwaj inni uczniowie Jubilata przedstawili działalność naukowo-badawczą, dydaktyczną i społeczno-organizacyjną Jubilata (prof. Jan Wąsicki) oraz jego dorobek naukowy (prof. Witold Maisel). W dłuższym przemówieniu podziękował rektor UAM prof. dr hab. B. Miśkiewicz Jubilatowi za trud włożony w rozwój środowiska naukowego poznańskiego w ogóle, a Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w szczególności, podkreślając umiejętność Jubilata godzenia pracy naukowej i dydaktycznej z wielkim zaangażowaniem społeczno-politycznym, dzięki którym to cechom osoba prof. Z. Kaczmarczyka powinna służyć młodszemu pokoleniu naukowców za wzór godny naśladowania. Rektor UAM wręczył następnie Jubilatowi nadane mu przez Radę Państwa tytuł honorowy i Order Zasłużonego Nauczyciela Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Pełne uznania dla zasług Jubilata, nacechowane serdecznością przemówienia gratulacyjne wygłosili koledzy prof. Z. Kaczmarczyka, którzy współpracowali z nim na różnych polach jego aktywności naukowej i społeczno-organizacyjnej. W szczególności głos zabrali: z ramienia ZG PTH przewodniczący Komisji Historyczno-Prawnej prof. K. Orzechowski i doc. S. Russocki, w imieniu Oddziału Poznańskiego PAN prof. J. Topolski i prof. G. Labuda, w imieniu Instytutu Zachodniego doc. J. Sobczak oraz w imieniu młodzieży akademickiej prezes Koła Naukowego Prawników, student A. Janiak.

Profesor dr hab. Z. Kaczmarczyk dziękując Radzie Naukowej Instytutu za zorganizowanie uroczystości jubileuszowych, a zebranym za zaszczylenie go osobistym przybyciem, wspomniął o inspiracjach, jakie wyniósł z domu rodzicielskiego (ojciec, dyrektor Wojewódzkiego Archiwum Państwowego w Poznaniu, był wydawcą źródła historycznych i autorem szeregu prac naukowych) i z poznańskiego środowiska uniwersyteckiego, w szczególności z seminarium prof. Zygmunta Wojciechowskiego. Wspomniął kolegów z seminarium, dzisiaj profesorów K. Kolańczyka, J. Matuszewskiego, M. Sczanieckiego, doc. S. Weymana oraz pracę nad odbudową Uniwersytetu Poznańskiego po II wojnie światowej, podejmowane wraz z profesorami J. Deresiewiczem, A. Kłafkowskim, S. Kasznicą. Powstała wtedy konieczność opracowania na nowo wykładów z historii państwa i prawa, i stąd idea stworzenia nowego podręcznika (t. I prof. Z. Wojciechowski, t. II prof. Z. Kaczmarczyk i B. Leśnodorski), która zrealizowana została przez Instytut Historii PAN pod red. prof. J. Bardacha (prof. Z. Kaczmarczyk został współautorem II tomu). W 1951 r. przygotował też nasz Jubilat skrypt uniwersytecki swego przedmiotu nauczania. Wspomniął również o swoich uczniach, uczestnikach seminarium doktorskiego.

Z kolei prof. W. Maisel wręczył Jubilatowi opracione w dwóch tomach nad-

bitki Jego prac, pod zbiorczym tytułem *Opera et opuscula Zdzisłai Kaczmarczyk collecta*, odczytując przy tym zredagowany po łacinie adres gratulacyjny.

Po odczytaniu licznych, nadesłanych z kraju i z zagranicy, telegramów i listów z życzeniami, m. in. od przewodniczącego Rady Państwa prof. H. Jabłońskiego, zamykając uroczystość, zaprosił wicedyrektor Instytutu Historii Państwa i Prawa doc. W. Rozwadowski obecnych do obejrzenia wystawy prac i dyplomów Jubilata.

Prof. Z. Kaczmarczyk urodził się w 1911 r. w Krakowie. W 1929 r. zdał maturę w Państwowym Gimnazjum im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu, po czym odbył studia prawnicze na Uniwersytecie Poznańskim, uzyskując magisterium w 1933 r. Wiadomości prawnicze uzupełniał niezbędnymi dla historyka prawa studiami z dziedziny nauk pomocniczych historii, a ponadto z geografii i etnografii oraz uczestniczył w seminarium prof. dra K. Tymienieckiego. Od 1933 do 1936 r. pełnił funkcję asystenta-wolontariusza, po czym — po uzyskaniu stopnia doktora nauk prawnych — otrzymał w 1936 r. etat starszego asystenta. Przewód habilitacyjny wszczęty został uchwałą Rady Wydziału Prawno-Ekonomicznego UP z dnia 1 IX 1939 r., a zakończony na Tajnym Uniwersytecie Ziem Zachodnich w Warszawie w 1944 r. w maju. We wrześniu 1939 r. nasz Jubilat wziął udział w stopniu podchorążego w walkach toczonych z hitlerowskim najeźdźcą w szeregach 1. Pułku Strzelców Podhalańskich. W czasie okupacji przebywał w Generalnym Gubernatorstwie, gdzie w miarę możliwości zbierał materiały źródłowe do II tomu *Monarchii Kazimierza Wielkiego*, brał udział w tajnym szkolnictwie średnim w Częstochowie i w tajnym nauczaniu uniwersyteckim w Krakowie. Wraz z prof. Z. Wojciechowskim przygotowywał materiały związane z mającym nastąpić po wojnie przejściem przez Państwo Polskie Ziem Zachodnich. Brał też udział w przygotowaniach do zorganizowania po wojnie Instytutu Zachodniego.

Po wyzwoleniu Wielkopolski przez Armię Czerwoną powrócił prof. Z. Kaczmarczyk na początku marca 1945 r. do Poznania i wziął żywy udział w uruchomieniu Wydziału Prawno-Ekonomicznego UP. Został też współorganizatorem, a potem kolejno sekretarzem naukowym, wicedyrektorem, a obecnie przewodniczącym Rady Naukowej i członkiem Kuratorium Instytutu Zachodniego. W ramach tych obowiązków kierował osobiście ekspedycjami penetrującymi zniszczone wtedy wskutek walk tereny Ziem Odzyskanych. Wykładał też historię tych ziem na kursach organizowanych przez J.Z. i PZZ dla nauczycieli, którzy mieli podjąć pracę pedagogiczną na tych ziemiach. W 1952 r. stanął Jubilat na czele Klubu Demokratycznej Profesury, którego celem było przez dyskusje zbliżyć pracowników naukowych do nowych założeń ideowych i metodologicznych. Wyniki uzyskane w tej pracy sprawiły, że w 1955 r. prof. Z. Kaczmarczyk mianowany został prorektorem UAM, a w 1959 r. przyjęty został do PZPR. Brał też Jubilat żywy udział w pracach Towarzystwa Rozwoju Ziem Zachodnich, gdzie wchodził w skład Zarządu Wojewódzkiego i jego władz centralnych. Prowadził też wykłady na wakacyjnym Studium Pomorzoznawczym i innych studiach regionalnych. W 1957 r. został Jubilat prezesem Poznańskiego Oddziału PTH. Wchodził też w skład rad naukowych Stacji PTH w Słupsku i Zielonej Górze. W wyniku tak ożywionej i wielostronnej działalności społecznej i naukowej wybrany został nasz Jubilat przewodniczącym Wojewódzkiego Komitetu Frontu Jedności Narodu w Poznaniu oraz posłem na Sejm III kadencji. Profesor Z. Kaczmarczyk od lat bierze też udział w pracach Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, pełniąc w nim szereg odpowiedzialnych funkcji, m. in. sekretarza generalnego, a od 1974 r. prezesa Towarzystwa. Jest też członkiem rady naukowej Fundacji Kórnickiej PAN. W 1973 r. powołany został przez sekretarza naukowego PAN na stanowisko przewodniczącego rady naukowej Zakładu Badań nad Polonią Zagraniczną PAN.

Stopień profesora nadzwyczajnego uzyskał prof. dr hab. Z. Kaczmarczyk w 1946 r. Od 1967 r. jest Jubilat dyrektorem Instytutu Historii Państwa i Prawa

UAM. Z Jego seminarium wyszło dotąd 14 doktorów nauk prawnych i 8 doktorów habilitowanych, ci ostatni osiągnęli już stopnie docentów i profesorów uniwersytetu.

Przedstawienie bogatego, liczącego około 250 pozycji¹ dorobku naukowego Jubilata musi się z braku miejsca ograniczyć do omówienia pozycji książkowych oraz grup opracowanych tematów. Najwcześniej podjął prof. Z. Kaczmarczyk problematykę immunitetową. Impuls do jego podjęcia wyszedł od kierownika seminarium, prof. Z. Wojciechowskiego. Problematyka ta była przedmiotem pracy magisterskiej, a także rozprawy doktorskiej Jubilata (*Immunitet sądowy i jurysdykcja matrymonialna w dobrach Kościoła w Polsce do końca XIV wieku* — 1936). Pomimo uzyskania wyników, które na stałe weszły do syntezy historii państwa, prof. Z. Kaczmarczyk nie wrócił już do tej tematyki, lecz zajął się osobą i czasami Kazimierza Wielkiego. Tom I monografii *Monarchia Kazimierza Wielkiego* (1939) stanowił rozprawę habilitacyjną Jubilata. Tom II ukazał się po wojnie (1947). W tym czasie przygotował Jubilat monografię popularnonaukową o Kazimierzu Wielkim (1948). W związku z sześćsetną rocznicą utworzenia Uniwersytetu w Krakowie doszło — na zaproszenie komitetu organizacyjnego uroczystości jubileuszowych — do napisania przez Jubilata książki zatytułowanej *Polska czasów Kazimierza Wielkiego* (1964), której treść stanowi przedstawienie pełnej napięcia gry dyplomatycznej, jaka toczyła się przez całe długie panowanie Kazimierza Wielkiego o miejsce Polski w ówczesnym świecie. Gdy przed 1957 r. Instytut Historii PAN wydał pierwszy tom *Historii Polski*, to w części omawiającej okres monarchii stanowej aż pięć rozdziałów napisanych zostało przez prof. Kaczmarczyka. Wraz z doc. S. Weymanem przygotował Jubilat książkę *Reformy wojskowe i organizacja siły zbrojnej za Kazimierza Wielkiego* (1958).

Dalsza grupa tematyczna prac Jubilata, to sprawa stosunków z naszym sąsiadem zachodnim. Już w 1945 r. ukazuje się Jego obszerne opracowanie pt. *Kolonizacja niemiecka na wschód od Odry*, sprowadzająca cały problem do właściwych proporcji i polemizująca z wywodami autorów niemieckich, przypisujących wszystko, co w Polsce powstało wartościowego, Niemcom lub Polakom niemieckiego pochodzenia. Do problematyki tej wracał Jubilat wielokrotnie.

W latach pięćdziesiątych pojawił się jeszcze inny nurt badań na warsztacie Jubilata. Była nim geneza miast i prawo miejskie, tak słabo opracowane dotychczas przez naszą historiografię. Oprócz szeregu prac dotyczących Poznania, Kalisza i innych miast wielkopolskich, największym osiągnięciem badawczym Jubilata w tej dziedzinie są *Miasta dalmatyńskie do początków XV wieku* (1976). Nurt, o którym mowa, znalazł licznych naśladowców wśród uczniów Jubilata.

Wielka dyskusja ideologiczna i metodologiczna, jaka wywiązała się w świecie nauki polskiej na początku lat pięćdziesiątych, sprowokowała prof. Z. Kaczmarczyka do opracowania licznych wypowiedzi na temat marksistowskiej periodyzacji historii państwa i prawa polskiego, a zwłaszcza takich form państwa, jak dyplomacja szlachecka i oligarchia magnacka oraz okres stanisławowski.

W ramach powstałych w tym czasie zbiorowych badań nad odrodzeniem w Polsce, przygotował prof. Z. Kaczmarczyk rozprawę o zagadnieniach politycznoprawnych tego okresu, a razem z prof. W. Sobocińskim o zagadnieniach suwerenności państwowej i wolności sumienia w Polsce XV i XVI w. Na fali tych samych zainteresowań powstała uroczą książkę popularnonaukową *O kanclerzu Janie Łaskim*.

Największym osiągnięciem naukowym Jubilata jest niewątpliwie opracowanie wespół z prof. B. Leśnodorskim drugiego tomu (od połowy XV w. do 1795 r.) redagowanej przez prof. J. Bardacha syntezy *Historia państwa i prawa Polski* (1957, 1966, 1968, 1971).

¹ Zob.: *Studia i Materiały do dziejów Wielkopolski i Pomorza*, 1978 t. 24.

Jubilat przejawiał też aktywność naukową w dziedzinie edytorskiej. Pod jego redakcją, po przeszło półtorawiekowej zwłoce, opublikowany został X tom *Volumina Legum*, zawierający ustawodawstwo Sejmu Grodzieńskiego z 1793 r. oraz *Statuty Kazimierza Wielkiego*, w opracowaniu O. Balzera (1947).

Pod redakcją Jubilata wydane zostały prace zbiorowe *Ziemie Staropolskie, Studia nad początkami i rozplanowaniem miast nad środkową Odrą i dolną Wartą* oraz czasopismo naukowe *Studia i Materiały do Dziejów Wielkopolski i Pomorza*.

Jak wynika z powyższego przeglądu działalności naukowej, dydaktycznej i społeczno-organizacyjnej może Jubilat z dumą spoglądać na swoje dzieło.

Witold Maisel

PRZEWÓD HABILITACYJNY DRA ADAMA LITYŃSKIEGO

W dniu 9 IX 1976 r. odbyło się posiedzenie Rady Wydziału Prawa i Administracji UAM w Poznaniu, poświęcone przeprowadzeniu kolokwium habilitacyjnego dra Adama Lityńskiego, adiunkta w Zakładzie Historii Państwa i Prawa Polski Uniwersytetu Śląskiego.

Dr Adam Lityński urodził się 2 I 1940 r. we Lwowie. Studia wyższe ukończył na Wydziale Prawa Uniwersytetu Wrocławskiego im. B. Bieruta, uzyskując w 1962 r. tytuł magistra prawa. Pracę zawodową rozpoczął w tym samym roku w Katedrze Ekonomii Politycznej Uniwersytetu Wrocławskiego. Od 1966 r. pracuje w Zakładzie Historii Państwa i Prawa Polski Uniwersytetu Śląskiego, od 1970 r. jako adiunkt. Tytuł doktora nauk prawnych został mu nadany uchwałą Rady Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego z dnia 28 IV 1970 r., na podstawie napisanej pod kierunkiem prof. Jana Baszkiewicza pracy pt. *Szlachecki samorząd gospodarczy w Malopolsce (1606-1717)*.

Dorobek pisarski dra A. Lityńskiego obejmuje 21 pozycji drukowanych (w tym 3 książki), koncentrujących się wokół problemów: gospodarki terenowej, instytucji parlamentarnych i samorządowych w dawnej Polsce oraz prawa karnego w Polsce od XVI - XVIII w.

Przewód habilitacyjny dra A. Lityńskiego wszczęty został na podstawie pracy pt. *Przestępstwa polityczne w polskim prawie karnym XVI - XVIII wieku* (Uniwersytet Śląski, Katowice 1976). Dla oceny rozprawy i całokształtu dorobku naukowego habilitanta Rada Wydziału powołała recenzentów: prof. Bogusława Leśnodorskiego (Uniw. Warszawski), prof. Leśława Pauli (UJ), prof. Zdzisława Kaczmarczyka i prof. Witolda Maisla (UAM).

Rada Wydziału Prawa i Administracji UAM powołała Komisję do przeprowadzenia niektórych czynności związanych z przewodem habilitacyjnym. Komisja pod przewodnictwem prof. Z. Kaczmarczyka, po zapoznaniu się z nadesłanymi recenzjami, pozytywnie oceniła dotychczasowy dorobek naukowy i rozprawę habilitacyjną dra Adama Lityńskiego i na tej podstawie złożyła wniosek o dopuszczenie kandydata do kolokwium habilitacyjnego.

W trakcie kolokwium jako pierwszy głos zabrał prof. B. Leśnodorski, prosząc o przedstawienie poglądów Jakuba Przyłuskiego w odniesieniu do *crimen laesae maiestatis*. Dr A. Lityński obszernie przedstawił sytuację w prawie i nauce prawa w XVI-wiecznej Polsce, podkreślając przyczyny, które zadecydowały o nieprzyjęciu w polskich warunkach ustrojowych — prawa rzymskiego. Jakub Przyłuski reprezentował w swych pracach, zwłaszcza w projektach kodyfikacji prawa polskiego, stanowisko romanizujące, propagując prawo rzymskie, jako obowiązujące posiłkowo w przypadkach istnienia luk w prawie polskim. W zakresie zbrodni obraży maje-

statu, koncepcja Przyłuskiego była wyraźnie romanistyczna, sprzeczna z ujęciem polskim. *Crimen laesae maiestatis* potraktowane było szeroko, bowiem przedmiotem ochrony karnej była rodzina królewska, urzędnicy i sędziowie. Zbrodnia ta zawierała nadto zbrodnię zdrady kraju.

Prof. B. Leśnodorski poprosił nadto o omówienie wpływów szkoły humanitarnej prawa karnego w Polsce. Dr A. Lityński dokonał szerokiej analizy przemian w doktrynach prawnych w XVIII w., przedstawił nowe zastosowanie teorii umowy społecznej w wydaniu J. J. Rousseau, poglądy Monteskiusza co do istoty przestępstwa, walkę o humanitarną reformę prawa karnego prowadzoną przez Woltera oraz poglądy Cesarego Beccarii. Na tle humanitaryzmu zachodnioeuropejskiego umieścił habilitant postępowe zmiany w polskim prawie karnym epoki Oświecenia, które wyrażały się w zrównaniu w 1768 r. odpowiedzialności karnej za zabójstwo, w zniesieniu w 1776 r. tortur w procesie i karalności czarów oraz w ustawach Sejmu Czteroletniego o ustroju sądów oraz projektach kodeksu Stanisława Augusta, w którym znalazły wyraz wszystkie najpostępowsze reguły humanitarystów epoki.

Prof. L. Pauli poprosił o przedstawienie problemu winy w prawie karnym, ze szczególnym uwzględnieniem tej kwestii w odniesieniu do przestępstw politycznych w Polsce. Habilitant omówił problem winy w prawie karnym państw europejskich, poczynając od dawnego prawa rzymskiego, przez wczesnośredniowieczne prawo germańskie, prawo karne statutów miast włoskich, kanoniczne prawo karne, kodyfikacje nowożytne (Carolina z 1532 r., Terezjana z 1768, Józefina z 1787 i Franciskana z 1803) po wiek XX, podkreślając ścieranie się dwóch przeciwstawnych podstaw odpowiedzialności, tj. odpowiedzialności obiektywnej (za skutek czynu) i subiektywnej, w zależności od nastawienia psychicznego sprawcy do czynu, od winy.

Prawo polskie średniowieczne i nowożytne, wobec braku nauki prawa karnego i doktryny, nie wytworzyło żadnych oryginalnych w kwestii winy rozwiązań, nawet kopiowanych. W średniowieczu dominowała odpowiedzialność za skutek, a choć pewne elementy subiektywizmu pojawiły się w XIII w., dopiero w projekcie kodeksu Stanisława Augusta spotkać można nowoczesną próbę konstruowania winy umyślnej.

Z kolei głos zabrał prof. dr Z. Kaczmarczyk, prosząc o wyjaśnienie przyczyn pojawienia się u schyłku Rzeczypospolitej nowych rodzajów czynów przestępnych, takich jak pensje i podarki z zagranicy.

Dr A. Lityński przedstawił historyczny rozwój regulacji prawnej i praktyki wymiaru sprawiedliwości wobec pobierania pensji i podarków od obcych dworów oraz werbunku do obcego wojska, wiążąc uznanie ich za przestępstwa z upadkiem znaczenia Rzeczypospolitej na arenie międzynarodowej, z anarchią wewnętrzną w XVIII w. i wydarzeniami politycznymi w Polsce w drugiej połowie stulecia oraz próbą ratowania państwa przez grupę oświeconych patriotów, przy czym jednym z narzędzi odnowy miało być prawo karne.

Pytanie prof. W. Maisla dotyczyło kompetencji sądów orzekających w sprawach o przestępstwa polityczne. W odpowiedzi habilitant stwierdził, że sprawy o przestępstwa polityczne należały w całości do sądu sejmowego, choć zdarzało się w praktyce, w związku z brakiem precyzyjnego określenia normatywnego właściwości sądów, że sądzone były również przez inne sądy, np. marszałkowskie, konfederackie i grodzkie. Dr A. Lityński przedstawił szczegółowo właściwość osobową i rzeczową, skład i funkcjonowanie sądu sejmowego, od jego powstania w końcu XV w. do reformy w 1775 r.

Ostatnie pytanie w trakcie kolokwium zadał doc. Jerzy Walachowicz, prosząc o porównanie przepisów polskiego prawa materialnego i procesowego w odniesieniu do przestępstw politycznych w Polsce z regulacją prawną w innych krajach Europy.

Dr A. Lityński stwierdził na wstępie, że choć polskie prawo karne materialne

i procesowe wykazywały w XVI - XVIII w. daleko idące odrębności i sporą odporność na obce wpływy, istnieją możliwości porównawcze z regulacją prawną w innych państwach Europy. Przedstawił dalej szeroko ujmowaną, jeśli idzie o przedmiot ochrony karnej i formę działania przestępnego, regulację prawną przestępstw obrazy majestatu w prawie niemieckim, francuskim i angielskim, podkreślając specyfikę regulacji polskiej od statutów Kazimierza Wielkiego do drugiej połowy XVIII w. Szeroka konstrukcja zbrodni obrazy majestatu w polskim prawie zwyczajowym uległa znacznemu zawężeniu w XVI w., w wyniku specyfiki ustroju Polski i obaw szlachty przed wzmocnieniem pozycji i władzy króla. Habilitant wskazał dalej na odrębności polskiego procesu nowożytnego, który w przeciwieństwie do zachodnioeuropejskiego miał charakter skargowy, a nie inkwizycyjny oraz przedstawił na przykładzie procesu Radziejowskiego z 1652 r. zastosowanie w polskiej praktyce sądowej instytucji podobnej do angielskiego *act of attainder*.

W dyskusji nad przebiegiem i oceną kolokwium habilitacyjnego udział wzięli: prof. B. Leśnodorski, prof. L. Pauli, prof. Z. Kaczmarczyk i prof. W. Maisel. W swych wypowiedziach wszyscy zgodnie podkreślili wysoki merytorycznie poziom odpowiedzi habilitanta, zwłaszcza ujmowanie problemów w szerokim ujęciu chronologicznym i porównawczym. W dyskusji nad sprawą nadania drowi A. Lityńskiemu stopnia naukowego doktora habilitowanego w zakresie historii państwa i prawa polskiego, poza wymienionymi wyżej recenzentami rozprawy, głos zabrał delegat Rady Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego — prof. J. Nowacki, wysoko oceniając przebieg kolokwium oraz walory naukowe habilitanta.

W tajnym głosowaniu Rada Wydziału Prawa i Administracji UAM jednogłośnie przyjęła kolokwium habilitacyjne dra Adama Lityńskiego i również jednogłośnie nadała mu stopień naukowy doktora habilitowanego nauk prawnych w zakresie historii państwa i prawa polskiego.

Ewa Borkowska-Bagińska

ROZPRAWY DOKTORSKIE NA WYDZIALE PRAWA I ADMINISTRACJI UAM W OKRESIE OD 20 V 1975 R. DO 31 XII 1976 R.

1) Mgr Zdzisław Kozłowski ur. 5 V 1934 r. w Czartosach, woj. łomżyńskie, ukończył studia na Wydziale Prawa UAM w 1968 r., uzyskał stopień naukowy doktora nauk prawnych na podstawie rozprawy pt. *Pozycja dowódcy okrętu wojennego w prawie międzynarodowym i polskim prawie wewnętrznym*. Promotor: prof. Alfons Klafkowski (UAM). Recenzenci: prof. K. Kocot (U. Wrocław) i prof. F. Siemieński (UAM). Uchwała Rady Wydziału Prawa i Administracji UAM z dnia 17 VI 1975 r.

2) Mgr Tomasz Karwowski ur. 20 II 1922 r. w Poznaniu, ukończył studia na Wydziale Prawa UAM w 1959 r., uzyskał stopień naukowy doktora nauk prawnych na podstawie rozprawy pt. *Metoda fałszowania i sposoby odtwarzania treści niektórych rodzajów zapisów*. Promotor: doc. A. Szwarec (UAM). Recenzenci: prof. T. Hanausek (UJ) i prof. T. Cyprian (em. prof. UAM). Uchwała Rady Wydziału Prawa i Administracji UAM z dnia 17 VI 1975 r.

3) Mgr Teofil Smarzyński ur. 5 V 1925 r. w Pas-de-Calais we Francji, ukończył studia na Wydziale Prawa UAM w 1966 r., uzyskał stopień naukowy doktora nauk prawnych na podstawie rozprawy pt. *Uprawnienia nabywcy rzeczy wadliwej opatrzonej gwarancją producenta w obrocie powszechnym*. Promotor: doc. S. Sołtyński (UAM). Recenzenci: prof. W. Ludwiczak (UAM) i doc. J. Szwaja (UJ). Uchwała Rady Wydziału Prawa i Administracji UAM z dnia 30 IX 1975 r.

4) Mgr Zbigniew Janku ur. 5 IV 1945 r. w Nowym Targu, ukończył studia na Wydziale Prawa UAM w 1968 r., uzyskał stopień naukowy doktora nauk prawnych na podstawie rozprawy pt. *Pozycja rad narodowych i naczelników miast najniższego stopnia*. Promotor: prof. Z. Leoński (UAM). Recenzenci: prof. S. Zawadzki (UW) i doc. Z. Janowicz (UAM). Uchwała Rady Wydziału Prawa i Administracji UAM z dnia 30 IX 1975 r.

5) Mgr Eugeniusz Kunze ur. 14 III 1934 r. w Gdyni, ukończył studia na Wydziale Prawa UAM w 1958 r., uzyskał stopień naukowy doktora nauk prawnych na podstawie rozprawy pt. *Zabór pojazdu mechanicznego w celu krótkotrwałego użycia w ujęciu polskiego prawa karnego*. Promotor: doc. A. Ratajczak (UAM). Recenzenci: prof. J. Waszczyński (UŁ) i doc. A. Tobis (UAM). Uchwała Rady Wydziału Prawa i Administracji UAM z dnia 21 X 1975 r.

6) Mgr Hanna Suchocka ur. 3 IV 1946 r. w Pleszewie, ukończyła studia na Wydziale Prawa UAM w 1968 r., uzyskała stopień naukowy doktora nauk prawnych na podstawie rozprawy pt. *Konstytucyjne gwarancje praworządności w europejskich państwach socjalistycznych*. Promotor: prof. F. Siemieński (UAM). Recenzenci: prof. A. Burda (UMCS) i doc. T. Smoliński (UAM). Uchwała Rady Wydziału Prawa i Administracji UAM z dnia 11 XI 1975 r.

7) Mgr Wiesław Ślebioda ur. 10 I 1931 r. w Poznaniu, ukończył studia na Wydziale Prawa UAM w 1955 r., uzyskał stopień naukowy doktora nauk prawnych na podstawie rozprawy pt. *Finansowanie spółdzielczego budownictwa mieszkaniowego*. Promotor: prof. A. Komar (UAM). Recenzenci: doc. J. Głuchowski (UMK) i doc. W. Łączkowski (UAM). Uchwała Rady Wydziału Prawa i Administracji UAM z dnia 11 XI 1975 r.

8) Mgr Janusz Piotrowski ur. 12 VI 1931 r. w Oszmianie (ZSRR), ukończył studia na Wydziale Prawa UAM w 1963 r., uzyskał stopień naukowy doktora nauk prawnych na podstawie rozprawy pt. *Miejsce i rola obsługi prawnej w zarządzaniu przedsiębiorstwem państwowym*. Promotor: prof. E. Wengerek (UAM). Recenzenci: prof. S. Włodyka (UJ) i doc. M. Tyczka (UAM). Uchwała Rady Wydziału Prawa i Administracji UAM z dnia 9 XII 1975 r.

9) Mgr Bogdan Kopczyński ur. 22 X 1935 r. we Włocimierzu Wołyńskim (ZSRR), ukończył studia na Wydziale Prawa UAM w 1965 r., uzyskał stopień naukowy doktora nauk prawnych na podstawie rozprawy pt. *Odpowiedzialność Skarbu Państwa z tytułu zderzeń okrętów wojennych*. Promotor: prof. J. Górski (UAM). Recenzenci: prof. W. Ludwiczak (UAM) i doc. J. Łopuski (UMK). Uchwała Rady Wydziału Prawa i Administracji UAM z dnia 6 I 1976 r.

10) Mgr Kazimierz Brańka ur. 2 XI 1930 r. w Vittelshheim we Francji, ukończył studia na Wydziale Prawa UAM w 1960 r., uzyskał stopień naukowy doktora nauk prawnych na podstawie rozprawy pt. *Odpowiedzialność odszkodowawcza członka załogi statku morskiego*. Promotor: prof. J. Górski (UAM). Recenzenci: prof. J. Hołowiński (AE Poznań) i prof. W. Ludwiczak (UAM). Uchwała Rady Wydziału Prawa i Administracji UAM z dnia 6 I 1976 r.

11) Mgr Józef Skoczylas ur. 5 III 1939 r. w Ostrowie Wielkopolskim, ukończył studia na Wydziale Prawa i Administracji UAM w 1971 r., uzyskał stopień naukowy doktora nauk prawnych na podstawie rozprawy pt. *Skuteczność czynności prawnych dotyczących obrotu wartościami dewizowymi*. Promotor: prof. A. Wasiewicz (UAM). Recenzenci: prof. A. Kędzierska-Cieślak (UG), prof. J. Harasimowicz (UW) i prof. Z. K. Nowakowski (UAM). Uchwała Rady Wydziału Prawa i Administracji UAM z dnia 6 I 1976 r.

12) Mgr Bronisław Wolski ur. 7 VII 1933 r. w Czerwonczynie, woj. poznańskie, ukończył studia na Wydziale Prawa UAM w 1966 r., uzyskał stopień naukowy doktora nauk prawnych na podstawie rozprawy pt. *System opłat paszportowych i wizowych w Polsce*. Promotor: prof. A. Komar (UAM). Recenzenci: doc. M. Mazurkiewicz

wicz (U. Wrocław) i doc. W. Łączkowski (UAM). Uchwała Rady Wydziału Prawa i Administracji UAM z dnia 13 IV 1976 r.

13) Mgr Zenon Szmidt ur. 22 I 1937 r. w Pruszyńcu, woj. siedleckie, ukończył studia na Wydziale Prawa i Administracji UAM w 1970 r., uzyskał stopień naukowy doktora nauk prawnych na podstawie rozprawy pt. *Administracyjno-prawna działalność organów Milicji Obywatelskiej w dziedzinie ochrony bezpieczeństwa i porządku ruchu drogowego*. Promotor: doc. E. Ura (ASW Warszawa). Recenzenci: prof. Z. Łoński (UAM) i doc. J. Łętowski (INP PAN).

14) Mgr Tadeusz Słaby ur. 2 II 1940 r. w Tuczępach, woj. rzeszowskie, ukończył studia na Wydziale Prawa i Administracji UAM w 1972 r., uzyskał stopień naukowy doktora nauk prawnych na podstawie rozprawy pt. *Zakres i formy działania organów Wojsk Ochrony Pogranicza w postępowaniu przygotowawczym w Polskim procesie karnym*. Promotor: doc. T. Nowak (UAM). Recenzenci: doc. T. Chrzastowski (ASW Warszawa) i doc. S. Stachowiak (UAM). Uchwała Rady Wydziału Prawa i Administracji UAM z dnia 29 VI 1976 r.

15) Mgr Zygmunt Bzowski ur. 27 VIII 1930 r. w Rudołowicach, woj. rzeszowskie, ukończył studia na Wydziale Prawa UAM w 1952 r., uzyskał stopień naukowy doktora nauk prawnych na podstawie rozprawy pt. *Uwłaszczenie w Polsce Ludowej*. Promotor: prof. W. Pawlak (UAM). Recenzenci: prof. A. Stelmachowski (UW) i prof. Z. Leoński (UAM). Uchwała Rady Wydziału Prawa i Administracji UAM z dnia 29 VI 1976 r.

16) Mgr Józef Zych ur. 23 III 1938 r. w Giedlarowej, woj. rzeszowskie, ukończył studia na Wydziale Prawa UAM w 1966 r., uzyskał stopień naukowy doktora nauk prawnych na podstawie rozprawy pt. *Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej jednostek gospodarczych zrzeszonych w związkach kółek rolniczych*. Promotor: prof. A. Wąsiewicz (UAM). Recenzenci: prof. L. Pokorzyński (AE Poznań) i prof. Z. K. Nowakowski (UAM). Uchwała Rady Wydziału Prawa i Administracji UAM z dnia 5 X 1976 r.

17) Mgr Michał Waligórski ur. 26 III 1944 r. w Sokołowie Podlaskim, ukończył studia na Wydziale Prawa i Administracji UAM w 1970 r., uzyskał stopień naukowy doktora nauk prawnych na podstawie rozprawy pt. *Charakter prawny samorządu mieszkańców miast*. Promotor: prof. Z. Leoński (UAM). Recenzenci: prof. S. Zawadzki (UW) i prof. T. Rabska (UAM). Uchwała Rady Wydziału Prawa i Administracji UAM z dnia 21 XII 1976 r.

18) Mgr Lechosław Józefiak ur. 14 VI 1942 r. w Poznaniu, ukończył studia na Wydziale Prawa UAM w 1965 r., uzyskał stopień naukowy doktora nauk prawnych na podstawie rozprawy pt. *Umowa spedycji — pojęcie i istota prawna*. Promotor: prof. J. Górski (UAM). Recenzenci: prof. J. Hołowiński (AE Poznań), doc. E. Łętowska (INP PAN) i doc. J. Trojanek (UAM). Uchwała Rady Prawa i Administracji UAM z dnia 21 XII 1976 r.

19) Mgr Andrzej Zieliński ur. 14 XI 1939 r. w Poznaniu, ukończył studia na Wydziale Prawa UAM w 1962 r., uzyskał stopień naukowy doktora nauk prawnych na podstawie rozprawy pt. *Opiekun w postępowaniu cywilnym*. Promotor: prof. E. Wengerek (UAM). Recenzenci: prof. J. Krajewski (UMK) i doc. J. Sobkowski. Uchwała Rady Wydziału Prawa i Administracji UAM z dnia 21 XII 1976 r.

20) Mgr Witold Karliński ur. 17 IX 1931 r. w Grudziądzu, ukończył studia na Wydziale Prawa UAM w 1955 r., uzyskał stopień naukowy doktora nauk prawnych na podstawie rozprawy pt. *Sytuacja prawna maklera morskiego*. Promotor: prof. J. Górski (UAM). Recenzenci: prof. J. Hołowiński (AE Poznań) i prof. W. Ludwiczak (UAM). Uchwała Rady Wydziału Prawa i Administracji UAM z dnia 21 XII 1976 r.

21) Mgr Zygmunt Lampasiak ur. 18 X 1927 r. w Gnieźnie, ukończył studia na Wydziale Prawa UAM w 1959 r., uzyskał stopień naukowy doktora nauk prawnych

na podstawie rozprawy pt. *Sytuacja prawna kapitana statku rybackiego*. Promotor: prof. J. Górski (UAM). Recenzenci: prof. J. Hołowiński (AE Poznań) i prof. W. Ludwiczak (UAM). Uchwała Rady Wydziału Prawa i Administracji UAM z dnia 21 XII 1976 r.

22) Mgr Stanisław Gronowski ur. 5 V 1947 r. w Trzciance, ukończył studia na Wydziale Prawa i Administracji UAM w 1969 r., uzyskał stopień naukowy doktora nauk prawnych na podstawie rozprawy pt. *Dochodzenie roszczeń z tytułu szkód w przewozie kolejowym*. Promotor: prof. M. Tyczka (UAM). Recenzenci: prof. S. Włodyka (UJ) i prof. E. Wengerek (UAM). Uchwała Rady Wydziału Prawa i Administracji UAM z dnia 21 XII 1976 r.

(T. G.)

INAUGURACJA DZIAŁALNOŚCI PODYPLOMOWEGO STUDIUM OCHRONY WŁASNOŚCI PRZEMYSŁOWEJ

28 IX 1976 r. odbyła się uroczystość otwarcia Podyplomowego Studium Ochrony Własności Przemysłowej, zorganizowanego na Wydziale Prawa i Administracji UAM. Inicjatywa Władz Wydziału w zakresie utworzenia Studium spowodowana została aktualnymi potrzebami praktyki w dziedzinie prawnej problematyki ochrony własności przemysłowej.

W uroczystości otwarcia Studium wzięli udział przedstawiciele władz uczelni z prorektorem prof. Z. Leońskim i kierownictwo Wydziału z dziekanem prof. H. Olszewskim. Reprezentowane były również: Urząd Patentowy PRL (R. Mistewicz), Wojewódzka Rada Związków Zawodowych (J. Mączyński) oraz Wojewódzki Klub Techniki i Racjonalizacji (J. Szumacher). Na uroczystość otwarcia przybył dziekan Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, doc. M. Staszów. Oficjalnego otwarcia Studium dokonał Dziekan Wydziału Prawa i Administracji UAM, prof. H. Olszewski. Główne cele i kierunki działalności Studium przedstawił jego kierownik, doc. S. Sołtysiński. Wskazał on, że zasadniczym celem działalności Studium jest doskonalenie form pracy i podnoszenie efektywności działania całego aparatu instytucjonalnego zaangażowanego w prowadzenie międzynarodowego obrotu własnością przemysłową.

W ramach uroczystości otwarcia miała również miejsce panelowa dyskusja na temat: Czy kodeks postępowania administracyjnego nadaje się do regulowania procesu wdrażania projektów wynalazczych w gospodarce społecznej.

Tego samego dnia rozpoczęły się pierwsze zajęcia dydaktyczne. Naukę na Studium podjęło 45 słuchaczy, głównie pracowników central handlu zagranicznego, centralnych ośrodków badawczo-rozwojowych oraz innych jednostek zajmujących się prawną problematyką wynalazczości oraz organizacji i funkcjonowania handlu zagranicznego.

W ramach Studium prowadzone są dwie specjalizacje: jedna realizować ma kształcenie osób pełniących funkcje rzeczników patentowych w przedsiębiorstwach uczestniczących w obrocie własnością przemysłową, druga zaś obejmuje problematykę doskonalenia obsługi prawnej handlu zagranicznego. Zajęcia dydaktyczne na Studium prowadzi przede wszystkim pracownicy Wydziału Prawa i Administracji UAM. Przygotowali oni wzorcowe materiały dydaktyczne dla wszystkich przedmiotów. Ze Studium współpracują także prawnicy z innych ośrodków naukowych oraz wybitni specjaliści, praktycy w zakresie prawa wynalazczego.

Powstanie Studium podyktowane było coraz większymi potrzebami kształcenia kadry specjalistów dla rozwiązywania istotnych problemów prawnych w zakresie

ochrony własności przemysłowej. W okresie intensywnej ekspansji naszego przemysłu na rynki zagraniczne realizacja tego zapotrzebowania nabiera szczególnego znaczenia.

(T. G.)

EILEEN MARKLEY ZNANIECKA
(1886 - 1976)

Dr Eileen Markley Znaniecka, socjolog, żona Floriana Znanieckiego — twórcy polskiej socjologii akademickiej, zmarła w Chicago 10 VII 1976 r.

Eileen Markley urodziła się 5 XI 1886 r. w New Britain, Connecticut, USA. Pochodziła z rodziny irlandzkiej, zamieszkałej od wielu generacji w Stanach Zjednoczonych. Ojciec jej był prawnikiem. W 1909 r. Eileen ukończyła Smith College, a w 1911 r. uzyskała w Columbia University w Nowym Jorku dyplom magistra historii. Idąc za tradycją rodzinną podjęła następnie studia prawnicze w University of Chicago kończąc je uzyskaniem w 1915 r. tytułu doktora praw.

Florian Znaniecki przybył w 1914 r. na Uniwersytet Chicagowski, by wspólnie z W. I. Thomasem, słynnym już wówczas socjologiem amerykańskim, przygotować do druku dzieło *The Polish Peasant in Europe and America*.

W 1916 r. Eileen Markley poślubiła Floriana Znanieckiego. Zrezygnowała ona z własnej kariery zawodowej, poświęcając bez reszty swój czas i zdolności partnerstwu z młodym polskim uczniem, stając u jego boku jako nieoceniony towarzysz w pracy naukowej i w życiu prywatnym. Już w 1919 r. w książce pt. *Cultural Reality*, wydanej w Chicago, zamieścił Znaniecki znamienne zdanie, świadczące o znaczeniu tej współpracy: „Muszę z całą wdzięcznością podkreślić wielki udział, jaki ma w nadaniu temu dziełu ostatecznego kształtu moja żona, dzięki krytycznym dyskusjom nad niemal każdą ważniejszą sprawą i licznym pozytywnym sugestiom, zwłaszcza dotyczącym II i III rozdziału, których pewne partie bez jej pomocy byłyby wręcz nieczytelne”.

W 1920 r. Eileen Markley Znaniecka przybyła ze swym mężem do Polski. Florian Znaniecki oddaje swe siły twórcze nauce polskiej, powołany na stanowisko profesora w świeżo otwartym Uniwersytecie Poznańskim. Eileen Markley uczestniczy z pełnym zaangażowaniem w pracach męża nad stworzeniem w Poznaniu tętniącego życiem socjologicznego ośrodka naukowego. Zaskarbia sobie prędko sympatię i uznanie Polaków — współpracowników Znanieckiego. Dom Znanieckich staje się gościnny, współpracownicy Floriana Znanieckiego spotykają się tam z ujmującą życzliwością i rodzinną serdecznością.

Eileen Markley włącza się w tym czasie także w działalność dydaktyczną Uniwersytetu Poznańskiego pełniąc przez sześć lat funkcję lektora języka angielskiego. Bierze poza tym aktywny udział w pracach naukowych utworzonego przez Floriana Znanieckiego w 1921 r. Instytutu Socjologicznego. Przede wszystkim jednak jest najbliższym współpracownikiem. Znanieckiego w jego twórczości naukowej, w tym okresie niezwykle bogatej, przejawiającej się m. in. w całej serii dzieł wydanych w języku angielskim: *The Laws of Social Psychology*, 1925, *The Method of Sociology*, 1934, *Social Actions*, 1936.

W 1925 r. Eileen Markley urodziła w Poznaniu córkę Helenę.

W 1939 r. Znaniecki wyjechał do USA, by jako visiting professor wykładać przez semestr letni socjologię na Columbia University w Nowym Jorku. Nie zdążył wrócić do Poznania przed napadem hitlerowskim na Polskę. Eileen Markley przeżyła dni tragedii narodu polskiego. Została wraz z córką internowana w obozie dla

przesiedleńców w okresie zimy 1939/1940. Jedynie dzięki podstępowi (podała, że jest obywatelką amerykańską, choć w rzeczywistości posiadała obywatelstwo polskie) udało się jej uzyskać zwolnienie z obozu. Po licznych perypetiach dotarła przez Włochy do USA, gdzie Florian Znaniecki uzyskał stanowisko profesora i objął katedrę socjologii na University of Illinois, w Urbana. Rodzina Znanieckich zamieszkała w miasteczku Champagne, położonym w sąsiedztwie tegoż uniwersytetu.

Po swym przybyciu do USA Eileen Markley Znaniecka rozwinęła niezwykle intensywną działalność odczytowo-propagandową, uświadamiając społeczeństwo amerykańskie o prawdziwym obliczu hitleryzmu oraz organizując pomoc żywnościową i medyczną dla ludności polskiej pozostającej pod hitlerowską okupacją.

W pracy zbiorowej o socjologii XX w., wydanej w 1945 r. w języku angielskim i francuskim, opublikowała rozprawę przedstawiającą rozwój i osiągnięcia naukowo-badawcze i instytucjonalno-organizacyjne socjologii polskiej w latach międzywojennych. Współpracowała naukowo z Florianem Znanieckim do ostatnich jego dni. W ostatnich jego latach przed śmiercią praca ta dotyczyła głównie ostatecznej wersji systemu socjologii humanistycznej, tworzonego przez Znanieckiego w ciągu całego jego życia, a ogłaszanego dotąd fragmentarycznie w publikacjach wydawanych w językach polskim bądź angielskim.

Po śmierci Floriana Znanieckiego (w 1958 r.), Eileen Markley Znaniecka pozostała w posiadłości męża w Champagne do 1969 r., po czym przeniosła się do Chicago, do pensjonatu dla rencistów. Dożyła prawie 90 lat i do ostatnich chwil życia działała aktywnie w różnych organizacjach społecznych. Zmarła w Chicago 10 VII 1976 r.

Robert Bierstedt, autor wstępu do wyboru pism Znanieckiego, wydanego w Chicago w 1969 r. pt. *On Humanistic Sociology* napisał: „Trudno jest ocenić zakres jej udziału w jego (Znanieckiego) karierze, lecz był to rzeczywiście udział bardzo duży i należy się jak najgłębsze uznanie dla jej pracy jako wybitnego asystenta swego słynnego męża. Tylko ci, którzy byli z nimi blisko związani, mogą zrozumieć i ocenić znaczenie roli, jaką odegrała w jego karierze”.

Pasję do pracy naukowej umiała Eileen Markley zaszczerpić córce Helenie, która jest cenionym profesorem socjologii w Chicago i podejmuje chętnie współpracę z ośrodkami naukowo-badawczymi w kraju, biorąc udział w organizowanych w Polsce konferencjach naukowych.

Zygmunt Dulczewski